

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Придніпровські соціологічні читання»
(м. Дніпро, 6 жовтня 2023 року)

Дніпро
Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+»
2023

*105-річчю Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
присвячується*

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Придніпровські соціологічні читання»
(м. Дніпро, 6 жовтня 2023 року)

Дніпро
Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+»
2023

УДК 316.1
ББК 60.5
З 41

Збірка матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціологічні читання» (м. Дніпро, 6 жовтня 2023 року) / відповідальний за випуск, професор В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2023. 165 с.

Подані матеріали (тези доповідей) VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціологічні читання», яка відбулася в змішаному форматі 6 жовтня 2023 р. на базі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Для всіх, хто цікавиться сучасними проблемами соціологічної науки.

3. Greenfield A. *Radical Technologies The Design of Everyday Life*. VERSO. London; New York, 2018. 359 p.
4. Lunt P., Stenner P. The Jerry Springer Show as an emotional public sphere. *Media, Culture & Society*. 2005. Vol. 27. Is. 1. P. 59-81.
5. Micalizzi A. Anger, Pain, Shame, and Cyber-Voyeurism: Emotions Around E-Tragic Events. *Internet and Emotions* / T. Benski, E. Fisher (eds.). New York: Routledge, 2014. P. 193-210.
6. Neckel S. Emotion by design. Das Selbstmanagement der Gefühle als kulturelles Programm. *Berliner J. für Soziologie*. 2005. Bd. 15, H. 3. S. 419-430.
7. Schottker D. Norbert Elias and Walter Benjamin: an exchange of Letters and its content. *History of the human Sciences*. 1998. Vol. 11, Is. 2. P. 45-59.

Ю.І. Шмаленко

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІОЛОГІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

*Шмаленко Юлія Іванівна – доцент кафедри соціології Національного університету
«Одеська юридична академія», кандидат політичних наук, доцент.*

Професійна етика відіграє ключову роль у керуванні практикою соціологів, забезпечуючи цілісність й відповідальне проведення соціологічних досліджень та взаємодію з суспільством. Соціологи, розуміючи важливу роль у підтримці стандартів високої моралі у науці та суспільстві, зобов'язані захищати права і конфіденційність респондентів, дотримуватися об'єктивності у своїх дослідженнях і уникати будь-якої форми пристрасності або впливу, який може спотворити результати дослідження; бути відкритими щодо методів та підходів, які вони використовують у своїх дослідженнях; надавати доступ до даних і результатів досліджень для перевірки та реплікації іншими дослідниками; постійно навчатися і покращувати свої знання та навички, включаючи знання етичних стандартів, що допомагає забезпечити високий рівень професійної практики [1]. Еволюція соціологічної практики в сучасну епоху створює унікальні виклики, з якими стикаються соціологи у дотриманні професійної етики, у відповідь на технологічний прогрес, поширення цифрових технологій, глобалізацію, адвокацію, зростання складності соціальних проблем та мінливу природу соціологічних досліджень [2].

Підкреслюючи необхідність розуміння етичних принципів у сучасному соціологічному ландшафті, соціологи у своїй професійній діяльності мають керуватися етичними міркуваннями необхідними для ефективного реагування на етичні виклики та моральні дилеми, що виникають під час дослідження, і вживати заходи для захисту прав та конфіденційності респондентів [3]. Поява цифрових технологій змінила спосіб збору даних у соціологічних дослідженнях, використовуючи онлайн-опитування, соціальні мережі та цифрові платформи для збору даних, робить процес проведення досліджень більш доступним та ефективним. Ця зміна в методології дослідження вводить унікальний набір етичних міркувань, якими повинні керуватися дослідники, за-

глиблюючись в етичні проблеми, пов'язані з онлайн-дослідженнями, зосереджуючись на інформованій згоді, анонімності та безпеці даних, а також досліджуючи стратегії для відповідального розв'язання цих питань. Збір даних за допомогою цифрових засобів став невід'ємною частиною соціологічних досліджень у сучасну епоху, що призводить до виникнення етичних проблем, пов'язаних з інформованою згодою, конфіденційністю даних та можливістю ненавмисного витоку даних.

Конфіденційність даних є критично важливою проблемою в цифрову епоху, що охоплює захист особистої інформації людей від несанкціонованого доступу, використання або розголошення. Соціологічні дослідження повинні відповідати найвищим стандартам конфіденційності даних, щоб зберегти довіру та конфіденційність учасників. Еволюція проблем конфіденційності та критична роль інформованої згоди є ключовими аспектами забезпечення етичних стандартів у соціологічних дослідженнях та збереження довіри респондентів до дослідників. У ранніх етапах соціологічних досліджень проблема конфіденційності не завжди отримувала належну увагу: розкриття особистих даних респондентів і неадекватний їхній захист становили серйозну загрозу приватності. З часом соціологи, завдяки технологічному прогресу і збільшеній свідомості про конфіденційність, стали більш обізнаними з етичними аспектами й розвинули норми, що стосуються конфіденційності, розробили процедури та стандарти для захисту особистих даних, розуміючи, що збір цифрових даних пов'язаний з ризиком ненавмисного витоку даних, коли конфіденційна інформація може бути розкрита через кібератаки, технічні вразливості або недостатні заходи безпеки.

Інформована згода є наріжним каменем у дотриманні етичних стандартів, забезпечуючи свідому участь респондентів у дослідженні, з розумінням мети, природи, процедури, потенційних ризиків, можливих наслідків та переваг, допомагаючи захистити права респондентів на конфіденційність та приватність, надаючи вичерпну інформацію про використання та зберігання їхніх даних. Моральний обов'язок соціологів у дотриманні етичних стандартів дослідженнях передбачає чесне та відкрите поводження з респондентами, дотримання конфіденційності та забезпечення, щоб інформована згода була отримана перед початком дослідження за допомогою письмових форм згоди або усних домовленостей [4]. Інформована згода, фундаментальний етичний принцип, стає складним в умовах онлайн-досліджень. Новим викликом є забезпечення інформування учасників про еволюційний характер збору даних, коли збір цифрових даних передбачає безперервний і динамічний збір інформації в часі. Проблемою в отриманні явної, інформованої згоди є пасивний збір даних, коли учасники у багатьох онлайн-середовищах несвідомо надають дані через свою взаємодію (наприклад, коментарі, вподобання, поширення). Концепцію індивідуальної згоди ставить під сумнів агрегація даних з

різних джерел і платформ, що ускладнює віднесення конкретних даних до окремих учасників.

В цифрову епоху конфіденційність та інформована згода є основоположними етичними міркуваннями в соціологічних дослідженнях. Соціологи, адаптуючись до мінливого ландшафту збору даних, дотримуючись принципів інформованої згоди та конфіденційності даних, мають використовувати прозорі практики, механізми динамічної згоди та суворі заходи безпеки даних, етично та відповідально орієнтуватися в складнощах цифрового збору даних, гарантуючи, що користь від дослідження переважає потенційні ризики для приватності та конфіденційності учасників.

Список використаної літератури:

1. Iutovich J.M., Hoppe S. Ethics and Sociological Practice. *Handbook of Clinical Sociology. Clinical Sociology: Research and Practice* / Rebach, H.M., Bruhn, J.G. (eds) Boston, MA: Springer, 2001. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-1217-2_4.
2. Jedynak W. Ethical Problems of the Sociologists Profession. *Polish Perspective, Economics and Sociology*. 2014. Vol. 7, Is. 4. P. 104-112. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2014/7-4/7>.
3. Кодекс професійної етики соціолога. URL: <http://www.sau.kiev.ua/codex.html>.
4. Code of Ethics and Policies and Procedures of the ASA Committee on Professional Ethics. URL: <http://asanet.org/wp-content/uploads/savvy/images/asa/docs/pdf/CodeofEthics.pdf>.

А.А. Шуліка

КОГНІТИВНА ВІЙНА ЯК ФОРМА ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ

Шуліка Андрій Андрійович – професор кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор політичних наук, доцент.

Психологічна війна та гібридні загрози в даний час є одним з найбільших ризиків для стабільності демократичних систем, які використовуються для експлуатації психологічної вразливості людей.

Використання дезінформації та технологій формування когнітивного упередження можуть бути використані зовнішніми суб'єктами з метою зміни поведінки, формування стійких переконань та впливу на процес прийняття рішень для досягнення своїх стратегічних цілей. «Людський розум стає полем битви в когнітивній війні, націленої не лише на окремих людей, а й на групову поведінку для реалізації мети супротивника» [3].

Когнітивна війна передбачає контроль психічних станів та поведінки інших людей за допомогою маніпулювання свідомістю. Ця форма війни стала досить розвиненою у зв'язку зі швидким розвитком інформаційних та комунікаційних технологій. Когнітивна війна є особливою загрозою для демократій у зв'язку з тим, що порушується свобода вираження поглядів, яка підбивається дезінформацією [3, р. 3].

Деякі вчені пропонують нейробіологічний підхід до національної безпеки та аналізують психологічні чинники (наприклад, асиміляцію, когнітивний

Хижняк Л.М., Сичова В.В. Громадські слухання в системі суспільних комунікацій на рівні територіальних громад	66
Ходус О.В. «Життя капсулом»: консюмерізація емоцій у суспільстві вражень	68
Шмаленко Ю.І. Етичні виклики професійної діяльності соціологів у цифрову епоху	71
Шуліка А.А. Когнітивна війна як форма впливу на політичну свідомість	73
Щербак В.М. Регіон: до питання методології дослідження	75
Novikova O.V. Modern methods of teaching English	79
Suima I.P. Terms of public management and administration: translation aspect	82
Примаков К.Ю. Змістовне наповнення концепту «політична медіація» ...	84
Балійчук В.А. Концепція солідаризму у фокусі соціально-гуманітарного знання	88
Белозерцева Є.Є. Цифровий портрет особистості як інструмент самоідентифікації у віртуальному просторі	93
Бойко В.В. Проблематизація історичної пам'яті в умовах українських реалій	95
Величковський Р.В. Академічна доброчесність в освітньому середовищі як передумова сталого соціального розвитку	97
Воронцов В.В. Імплементация досвіду Великобританії щодо впровадження деліберативних технологій у розв'язанні конфліктних ситуацій ...	101
Денисенко Д.Г. Ціннісна система українського суспільства: західні академічні дослідження	104
Калінчук О.А. Особливості самопрезентації у сучасному суспільстві: драматургічний підхід Е. Гофмана	108
Малишко Б.В. Навички «дизайн-мислення» у комплексі soft skills	110
Ніколенко Ю.В. Роль та місце адміністративного ресурсу у виборчій практиці	113
Сорока М.В. До питання змісту відновлення справедливості у виді довічного позбавлення волі	114
Тесленко Б.Ю. Інформаційний лобізм у сучасному суспільстві	116
Шевчук О.А. Міждисциплінарне осмислення поняття «організаційна культура»	119
Яблуновський А.В. Стан української національної ідентичності під час війни: про що свідчать соціологічні опитування	121
Андрух Ю.В., Борисова Ю.В. Соціальна педагогічна робота з внутрішньо переміщеними особами в умовах воєнного стану	123
Бабенко О.Ю., Редькіна Г.М. Соціологічні дослідження у системі надання безоплатної правової допомоги	125